

**HRVATSKA ENERGETSKA
REGULATORNA AGENCIJA**
Ulica grada Vukovara 14
10000 Zagreb

KLASA: 050-02/23-01/4
URBROJ: 371-04-23-6
Zagreb, 11. srpnja 2023.

Hrvatski sabor - Odbor za gospodarstvo
Trg sv. Marka 6
10000 Zagreb

PREDMET: Značajno pozitivno odstupanje na tržištu plina u Republici Hrvatskoj
- očitovanje, daje se

VEZA: Vaš dopis KLASA: 307-01/23-01/3, URBROJ: 6521-6-23-1, od 6. srpnja 2023.

Nastavno na Vaš dopis iz Veze koji je Hrvatska energetska regulatorna agencija (dalje: HERA) zaprimila elektroničkom poštom 7. srpnja 2023., a kojim se traži dostava očitovanja vezano uz značajno pozitivno odstupanje na tržištu plina u Republici Hrvatskoj, HERA u nastavku dostavlja traženo očitovanje.

U cilju boljeg razumijevanja, očitovanje obuhvaća opis funkcioniranja tržišta plina uključujući pojašnjenje uloge svakog od sudionika na tržištu plina koji su relevantni za provođenje predmetnih procesa na tržištu, kao i odnosa među sudionicima, te mjerodavnih propisa. Nadalje, očitovanje obuhvaća kratki pregled odredbi *Uredbe o otklanjanju poremećaja na domaćem tržištu energije*, kao i radnji koje su prethodile u svrhu donošenja daljnjih relevantnih propisa koje je Vlada Republike Hrvatske i Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja donijelo kako bi se mogla provesti sama Uredba.

Isto tako, opisana su događanja na tržištu plina u razdoblju primjene Uredbe temeljena na činjenicama, dostavljenim izvještajima i dokumentima od sudionika na tržištu plina koji su bili dostupni HERA-i.

FUNKCIONIRANJE TRŽIŠTA PLINA

Pravni okvir za **organiziranje tržišta plina i uravnoteženje transportnog sustava** u RH je utvrđen odredbama Zakona o tržištu plina („Narodne novine“, br. 18/18 i 23/20) te u bitnome Mrežnim pravilima transportnog sustava („Narodne novine“, br. 50/18, 31/19, 89/19, 36/20, 106/21 i 58/22), Pravilima o organizaciji tržišta plina („Narodne novine“, br. 50/18 i 154/22) i Uredbom Komisije (EU) br. 312/2014 od 26. ožujka 2014. o uspostavljanju mrežnih pravila o uravnoteženju plina transportnih mreža (Uredba BAL).

Veleprodajno tržište plina u RH uređeno je prema modelu bilančnih skupina, na način da je **svaki sudionik na tržištu plina, osim operatora tržišta plina, dužan biti član bilančne skupine**, koja predstavlja interesno udruženje sudionika u svrhu uravnoteženja i optimiranja troškova uravnoteženja. **Voditelj bilančne skupine (VBS)** je odgovoran za uravnoteženje i usklađivanje dnevnih količina plina koje se predaju u transportni sustav i preuzimaju iz transportnog sustava svih svojih članova. Također, VBS snosi sve troškove vezane za uravnoteženje i odstupanja svoje bilančne skupine, i **raspoređuje troškove bilančne skupine na članove bilančne skupine**.

Mrežna pravila transportnog sustava, koja donosi operator transportnog sustava (OTS) PLINACRO, uz suglasnost HERA-e, propisuju da operator transportnog sustava provodi uravnoteženje transportnog sustava na razini plinskog dana, sukladno odredbama Uredbe BAL i Pravilima o organizaciji tržišta plina.

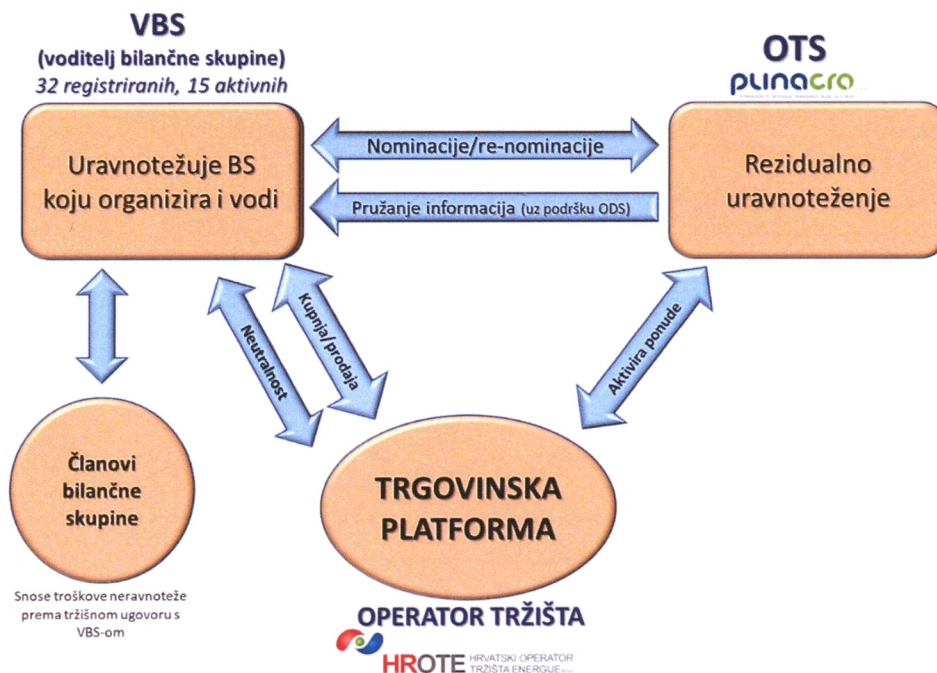
Pravila o organizaciji tržišta plina, koja donosi operator tržišta plina – HROTE, uz suglasnost HERA-e, propisuju odgovornost sudionika na tržištu plina prema modelu bilančnih skupina, a u svrhu nesmetanog izvršenja i obračuna kupoprodajnih transakcija na tržištu plina te osiguranja podudarnosti količina plina predanih u transportni sustav i preuzetih iz transportnog sustava. Obračune odstupanja bilančnih skupina i ostale obračune propisane Pravilima, vezane za komercijalni aspekt uravnoteženja, provodi HROTE.

Nadležnost HERA-e na tržištu plina je praćenje funkcioniranja tržišta plina u cijelosti kroz izvješća koja dobiva temeljena na povijesnim podacima (s pomakom od mjesec dana) te, u slučaju opravdane procjene, provedba postupka nadzora u okviru propisanih odredbi Zakona o regulaciji energetske djelatnosti („Narodne novine“, br. 120/12 i 68/18).

U postupku nadzora utvrđuje se činjenično stanje temeljem pribavljanja detaljnijih podataka iz redovnih izvješća i druge dokumentacije. Po pribavljanju i analizi svih podataka, dokumentacije i zaprimljenih informacija te utvrđivanju relevantnih okolnosti, HERA preliminarno utvrđuje činjenice koje dostavlja strankama u postupku, a kako bi im osigurala mogućnost da se očituju. Na temelju stvarno utvrđenog činjeničnog stanja u postupku nadzora, HERA donosi odgovarajuću odluku o privremenom ili trajnom oduzimanju dozvole za obavljanje energetske djelatnosti ili odlukom nalaže poduzimanje određenih radnji ili otklanjanje nedostataka u radu ili obustavlja postupak. U određenim slučajevima HERA može pokrenuti prekršajni postupak podnošenjem optužnog prijedloga nadležnom sudu.

URAVNOTEŽENJE TRANSPORTNOG SUSTAVA

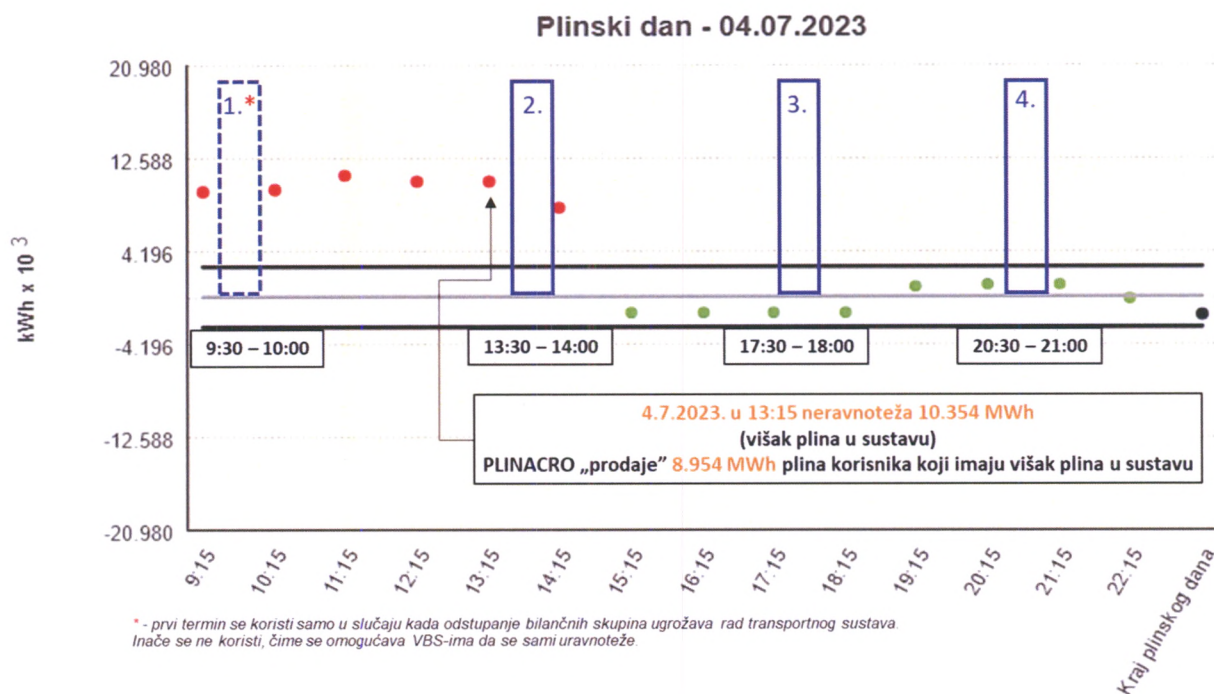
Slika 1. Uloge sudionika kod uravnoteženja transportnog sustava

Viškovi ili manjkovi plina u transportnom sustavu nastaju uslijed fizičkih razlika između preuzimanja plina na ulaznim točkama transportnog sustava (**proizvodnja plina, interkonekcije HU i SI, terminal za UPP, podzemno skladište plina**) te predaje plina kupcima ili povezanim sustavima (izlaz prema distribucijskim sustavima, krajnjim kupcima na transportnom sustavu, interkonekciji s HU i SI, podzemnom skladištu plina). VBS planira preuzimanje plina u sustav u skladu s procijenjenom potrošnjom svojih kupaca za naredni dan, na način da količina plina koju preuzima odgovara količini plina koju predaje iz sustava. Navedeno se ostvaruje na način da VBS nominira (najavljuje) potrebne količine plina OTS-u. S obzirom da će stvarna potrošnja kupaca odstupati od nominacija, među ostalim i zbog temperaturnih oscilacija, nastaje razlika ulaznih od izlaznih količina, odnosno odstupanje bilančne skupine.

Operator transportnog sustava PLINACRO d.o.o. u tijeku plinskog dana pruža informacije VBS-ima u pogledu ostvarenih količina plina na ulazima i izlazima transportnog sustava, kao i predviđanjima preuzimanja plina za plinski dan za svaku bilančnu skupinu, te stoga VBS raspolaže informacijama koje mu omogućavaju da poduzme radnje uravnoteženja svoje bilančne skupine.

PLINACRO provodi preostalo (rezidualno) fizičko uravnoteženje kada korisnici nisu poduzeli radnje uravnoteženja ili one nisu dovoljne, a s ciljem održavanja akumulacije transportnog sustava unutar operativnih granica. PLINACRO kontinuirano prati količine plina koje su predane i preuzete iz transportnog sustava te na satnoj razini utvrđuje i objavljuje procijenjeno ukupno odstupanje transportnog sustava na kraju plinskog dana, o čemu će ovisiti treba li poduzimati radnje uravnoteženja. U slučaju neravnoteže PLINACRO aktivira energiju uravnoteženja četiri puta tijekom plinskog dana u unaprijed određenim terminima, na način da kupuje/prodaje plin na trgovinskoj platformi prema raspoloživim ponudama voditelja bilančnih skupina (VBS) – slika 2.

Slika 2. Satna procjena odstupanja transportnog sustava i poduzimanje radnji uravnoteženja

Prilikom aktiviranja energije uravnoteženja na trgovinskoj platformi, PLINACRO uzima u obzir ponude VBS-a na trgovinskoj platformi koje su objavljene do početka određenog termina u kojem poduzima radnju uravnoteženja. U slučaju negativnog predznaka procijenjenog ukupnog odstupanja, tj. manjka plina u sustavu, prednost imaju ponude za prodaju plina s nižom jediničnom cijenom. U slučaju pozitivnog predznaka procijenjenog ukupnog odstupanja, tj. viška plina u sustavu, prednost imaju ponude za kupnju s višom jediničnom cijenom.

Način provedbe **transakcija na trgovinskoj platformi** propisan je Pravilima o organizaciji tržišta plina, a provode se i u skladu s [Uputama za korištenje trgovinske platforme](#) koje izrađuje HROTE. Pravo trgovanja na trgovinskoj platformi imaju isključivo voditelji bilančne skupine i operator transportnog sustava, s tim da voditelji bilančnih skupina mogu trgovati međusobno ili s operatorom transportnog sustava. Trgovanja između voditelja bilančnih skupina na trgovinskoj platformi uređuju se prema njihovim međusobnim bilateralnim ugovorima.

Radnje uravnoteženja koje poduzima PLINACRO predstavljaju rezidualno uravnoteženje na razini plinskog sustava, jer je primarno dužnost svakog VBS-a uravnotežiti svoj portfelj kupaca, odnosno uskladiti ulazne i izlazne količine, a uzevši u obzir i prihvaćene transakcije na virtualnoj točki trgovanja (kupnja/prodaja plina prema ugovorima s drugim VBS-ima) i zaključena trgovanja proizvodima na trgovinskoj platformi (prema ponudama VBS-a koje je OTS aktivirao). Po isteku plinskog dana, preostala neravnoteža predstavlja odstupanja pojedinih bilančnih skupina odnosno pozitivno ili negativno dnevno odstupanje koje se obračunava prema Pravilima o organizaciji tržišta plina, i to primjenom marginalne prodajne ili kupovne cijene. Navedeni obračuni predstavljaju komercijalno uravnoteženje.

Odredbe oko utvrđivanja marginalnih kupovnih i prodajnih cijena u RH propisane su Pravilima o organizaciji tržišta plina te su usklađene s europskim propisima, odnosno s Uredbom BAL. Pravila utvrđivanja marginalnih cijena prikazana su na Slici 4.

Ako za plinski dan nema zaključenih trgovanja na trgovinskoj platformi, izvođenje marginalne prodajne i marginalne kupovne cijene temelji se na marginalnoj prodajnoj i marginalnoj kupovnoj cijeni iz zadnjeg plinskog dana u kojem je bilo zaključenih trgovanja na trgovinskoj platformi.

Datum	Plinski dan	Proizvod	Količina [MWh]	Cijena [€/MWh]	Vrsta proizvoda	Pozitivna / Negativna
03.07.2023. 13:30	03.07.2023.	Unutar dana	1131	33,07	Nazivni	-
04.07.2023. 13:30	04.07.2023.	Unutar dana	1	33,56	Nazivni	-
04.07.2023. 13:30	04.07.2023.	Unutar dana	1	33,06	Nazivni	-
04.07.2023. 13:30	04.07.2023.	Unutar dana	1	32,06	Nazivni	-
04.07.2023. 13:30	04.07.2023.	Unutar dana	1	31,56	Nazivni	-
04.07.2023. 13:30	04.07.2023.	Unutar dana	1	31,06	Nazivni	-
04.07.2023. 13:30	04.07.2023.	Unutar dana	1	30,56	Nazivni	-
04.07.2023. 13:30	04.07.2023.	Unutar dana	1	30,06	Nazivni	-
04.07.2023. 13:30	04.07.2023.	Unutar dana	1	29,56	Nazivni	-
04.07.2023. 13:31	04.07.2023.	Unutar dana	1	29,06	Nazivni	-
04.07.2023. 13:31	04.07.2023.	Unutar dana	1	28,06	Nazivni	-
04.07.2023. 13:31	04.07.2023.	Unutar dana	1	27,56	Nazivni	-
04.07.2023. 13:31	04.07.2023.	Unutar dana	1	27,06	Nazivni	-
04.07.2023. 13:31	04.07.2023.	Unutar dana	1000	-	-	-
04.07.2023. 13:31	04.07.2023.	Unutar dana	1	26,06	Nazivni	-
04.07.2023. 13:31	04.07.2023.	Unutar dana	1000	25,99	Nazivni	-
04.07.2023. 13:31	04.07.2023.	Unutar dana	2000	25,25	Nazivni	-
04.07.2023. 13:31	04.07.2023.	Unutar dana	10	25,10	Nazivni	-
04.07.2023. 13:31	04.07.2023.	Unutar dana	1150	24,10	Nazivni	-
04.07.2023. 13:32	04.07.2023.	Unutar dana	10	21,45	Nazivni	-
04.07.2023. 13:32	04.07.2023.	Unutar dana	1150	20,10	Nazivni	-
04.07.2023. 13:32	04.07.2023.	Unutar dana	100	14,52	Nazivni	-
04.07.2023. 13:32	04.07.2023.	Unutar dana	100	11,52	Nazivni	-
04.07.2023. 13:32	04.07.2023.	Unutar dana	2420	10,00	Nazivni	-
05.07.2023. 13:31	05.07.2023.	Unutar dana	1	35,00	Nazivni	-

PLINACRO aktivira („prodaje”) 8.954 MWh plina korisnika koji imaju višak plina u sustavu

Plinski dan	KUPOVNA marginalna				PRODAJNA marginalna				Prosječna prim...
	Cijena [€/MWh]	Trgovanje	Količina [kWh/d...]	Trg. cijena [€/MWh]	Cijena [€/MWh]	Trgovanje	Količina [kWh/d...]	Trg. cijena [€/MWh]	
08.07.2023.	1,21	→	-	-	28,85	→	-	-	15,03
07.07.2023.	1,21	→	-	-	28,85	→	-	-	15,03
06.07.2023.	1,21	→	-	-	28,85	↑	OTS - prodaja	700.000	15,03
05.07.2023.	1,21	→	-	-	28,62	↑	OTS - prodaja	4.293.000	14,92
04.07.2023.	1,21	→	-	-	10,00	↓	OTS - prodaja	2.420.000	5,60
03.07.2023.	1,21	→	-	-	33,07	↑	OTS - prodaja	1.131.000	17,14
02.07.2023.	1,21	↓	VBS - VBS	1.000	1,10	↓	VBS - VBS	1.000	1,10
01.07.2023.	27,50	↑	VBS - VBS	250.000	25,00	↑	VBS - VBS	250.000	25,00

Prosječna primjenjiva cijena [€/MWh]: 13.76

<https://www.hrote.hr/energija-uravnotezenja-109>

HROTE izračunava prodajnu marginalnu cijenu kao najnižu cijenu plina (10 EUR/MWh) po kojoj je PLINACRO aktivirao višak plina zbog uravnoteženja transportnog sustava

Slika 3. Primjer aktivacije ponuda na trgovinskoj platformi i utvrđivanja marginalne cijene

Metoda utvrđivanja marginalnih cijena na način kako je propisano predstavlja poticajnu mjeru voditeljima bilančnih skupina da maksimalno uravnotežuju svoje prodaje i preuzimanja plina u transportni sustav kako bi operator transportnog sustava imao minimalne potrebe za poduzimanjem radnji uravnoteženja.

	Pozitivno dnevno odstupanje BS	Negativno dnevno odstupanje BS
Odstupanje	+ BS ostavila višak plina u TS-u -> ULAZI veći od IZLAZA	- BS ima manjak plina u TS-u -> ULAZI manji od IZLAZA
OTS utvrđuje i objavljuje odstupanje (procjenu i ukupno) u kWh	TS ULAZ (proizvodnja INA + uvoz interkonekcije HU i SI + UPP + skladište) + VTT kupnja + TP kupnja umanjeno za TS IZVOZ (izvoz interkonekcije HU i SI + kućanstva i pod na DIS + KK na TS + skladište) + VTT prodaja + TP prodaja ;	
Naknada za odstupanje (obračunava HROTE)	+ kWh * marginalna prodajna cijena za plinski dan -> BS prodaje ostavljeni plin u TS-u (svim drugim BS koji imaju negativno dnevno odstupanje).	- kWh * marginalna kupovna cijena za plinski dan -> BS kupuje potrebni plin iz TS-a (od drugih BS koji imaju pozitivno dnevno odstupanje).
Kriterij određivanja marginalne cijene	Marginalna prodajna -> po kriteriju najniže cijene između: <ul style="list-style-type: none"> - najniže cijene plina u EUR/MWh po kojoj je OTS prodao višak plina iz sustava kako bi održao transportni sustav unutar operativnih granica; ili - ponderirane prosječne cijene plina za taj plinski dan (trgovanje između VBS-ova na TP-u) umanjene za 10%. Ista se cijena primjenjuje dnevno za sve BS koji imaju pozitivno odstupanje	Marginalna kupovna -> po kriteriju najviše cijene između: <ul style="list-style-type: none"> - najviše cijene plina u EUR/MWh po kojoj je OTS kupio manjak plina od VBS-ova kako bi održao transportni sustav unutar operativnih granica; ili - ponderirane prosječne cijene plina za taj plinski dan (trgovanje između VBS-ova na TP-u) uvećane za 10%. Ista se cijena primjenjuje dnevno za sve BS koji imaju negativno odstupanje.

Slika 4. Pregled komercijalnog obračuna dnevnog odstupanja bilančne skupine

UREDBA O OTKLANJANJU POREMEĆAJA NA TRŽIŠTU ENERGIJE

Vlada RH je u rujnu 2022. donijela *Uredbu o otklanjanju poremećaja na domaćem tržištu energije*, s izmjenama i dopunama u listopadu i prosincu („*Narodne novine*“, br. 104/22, 106/22, 121/22 i 156/22), koja je u ožujku 2023. zamijenjena *Uredbom o otklanjanju poremećaja na domaćem tržištu energije* („*Narodne novine*“, br. 31/23), a kojom su, među ostalim, propisane posebne mjere za trgovinu plinom, način i uvjeti formiranja cijena plina te osiguravanje uvjeta za sigurnost opskrbe plinom, u razdoblju od 1. listopada 2022. do 31. ožujka 2024. Uredbom je bilo propisano da je proizvođač prirodnog plina INA dužan, radi osiguranja zaliha te raspoloživosti prirodnog plina u RH, u razdoblju trajanja Uredbe, cjelokupni proizvedeni prirodni plin u RH prodati društvu HEP, kao i cijena po kojoj je proizvedeni plin dužan prodavati društvu HEP. Izmjene i dopune Uredbe donesene su 6. srpnja 2023. („*Narodne novine*“, br. 74/23).

Plin iz domaće proizvodnje namijenjen je za potrebe distributera u svrhu namirenja gubitaka za distribuciju plina, za kupce toplinske energije iz samostalnog toplinskog sustava, za javnu uslugu opskrbe plinom za potrebe kupaca iz kategorije kućanstvo, za kupce plina iz određene kategorije poduzetništvo te za svrhu namirenja gubitaka plina u transportnom sustavu i za pogonsku potrošnju tehnoloških objekata transportnog sustava.

Slijedom donesene Uredbe, HERA je prikupila, analizirala i dostavila Ministarstvu gospodarstva i održivog razvoja podatke o kupcima, količinama i cijenama plina za propisane kategorije krajnjih kupaca, a temeljem kojih je Vlada RH 19. listopada 2022. donijela *Odluku o cijeni i raspodjeli kapaciteta prirodnog plina kojeg je Hrvatska elektroprivreda d.d. preuzela od proizvođača prirodnog plina* („*Narodne novine*“, br. 122/22). Odlukom je propisana cijena po kojoj je HEP dužan prodavati plin operatorima distribucijskih sustava za potrebe namirenja gubitaka, za potrebe kupaca toplinske energije iz samostalnog toplinskog sustava, opskrbljivačima u obvezi javne usluge za potrebe javne usluge te društvu HEP - PLIN d.o.o. za potrebe opskrbe kupaca iz određene kategorije poduzetništvo, kao i procijenjene količine plina za navedene kategorije, za razdoblje trajanja Uredbe, odnosno za razdoblje od 1. listopada 2022. do 31. ožujka 2024.

Na temelju donesene Odluke, Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja u suradnji s HERA-om 27. listopada 2022. donijelo je Uputu o postupanju energetske subjektima u vezi s provedbom navedene Odluke, kojom su detaljno razrađeni elementi i koraci potrebni za cjelovitu provedbu Uredbe i Odluke.

HEP je temeljem donesene Odluke i Upute, po isteku svakog mjeseca od dana stupanja na snagu Odluke, dužan HERA-i dostavljati izvješće o provedbi Odluke koje obuhvaća podatke o mjesečno i ukupno isporučenim količinama plina te ukupno preostalim količinama plina, kao i o mjesečno i ukupno preuzetim količinama plina od proizvođača prirodnog plina INA. HERA je od HEP-a zaprimila izvještaje za razdoblje od listopada 2022. do zaključno travnja 2023.

Po zaprimanju izvještaja za siječanj 2023. HERA je početkom ožujka 2023. od HEP-a zatražila pojašnjenja u vezi s načinom budućeg korištenja plina iskazanog pod kategorijom „*Višak plina preuzet prema Uredbi pohranjen na tuđem skladištu*“ (u prethodnim izvještajima za listopad, studeni i prosinac 2022. iskazano pod kategorijom „*Ukupno reklasificirano 1.10.2022.-31.3.2024.*“). U odgovoru HEP-a navedeno je: „*Kategorija označena kao „Višak plina preuzet prema Uredbi pohranjen na tuđem skladištu“ predstavlja višak plina nastao provođenjem Uredbe i Odluke, a koji je pohranjen na tuđem skladištu u svrhu sprečavanja prodaje istog na domaćem i/ili inozemnom tržištu. Način budućeg korištenja plina bit će u skladu s odredbama Uredbe i Odluke ili nekim drugim aktom ukoliko isti bude donesen od strane zakonodavca*“.

Izvještaj za svibanj 2023. godine, koji je HEP trebao dostaviti tijekom lipnja, do trenutka ovog predmetnog izvještavanja HERA nije zaprimila, a za što je 4. srpnja 2023. poslana požurnica HEP-u.

Razlika u količinama plina nastaje zbog toga što su ukupne količine plina koje je temeljem Uredbe HEP imao obvezu preuzimati od INA-e veće od stvarne potrošnje plina kategorija kupaca

obuhvaćenih Uredbom. Također, Uredba propisuje da će količine plina koje su veće od potreba korisnika iz Uredbe, HEP skladištiti u Podzemno skladište plina d.o.o. u skladu s tehničko-tehnološkim mogućnostima skladišta.

OPIS DOGAĐAJA NA TRŽIŠTU PLINA U RAZDOBLJU PRIMJENE UREDBE

U razdoblju od 1. listopada 2022. do 6. srpnja 2023. (282 plinska dana), prema javno objavljenim podacima s mrežnih stranica HROTE-a <https://www.hrote.hr/energija-uravnotezenja-109>, u 83 plinska dana zabilježeno je trgovanje između VBS-a i PLINACRA ili između dva različita VBS-a.

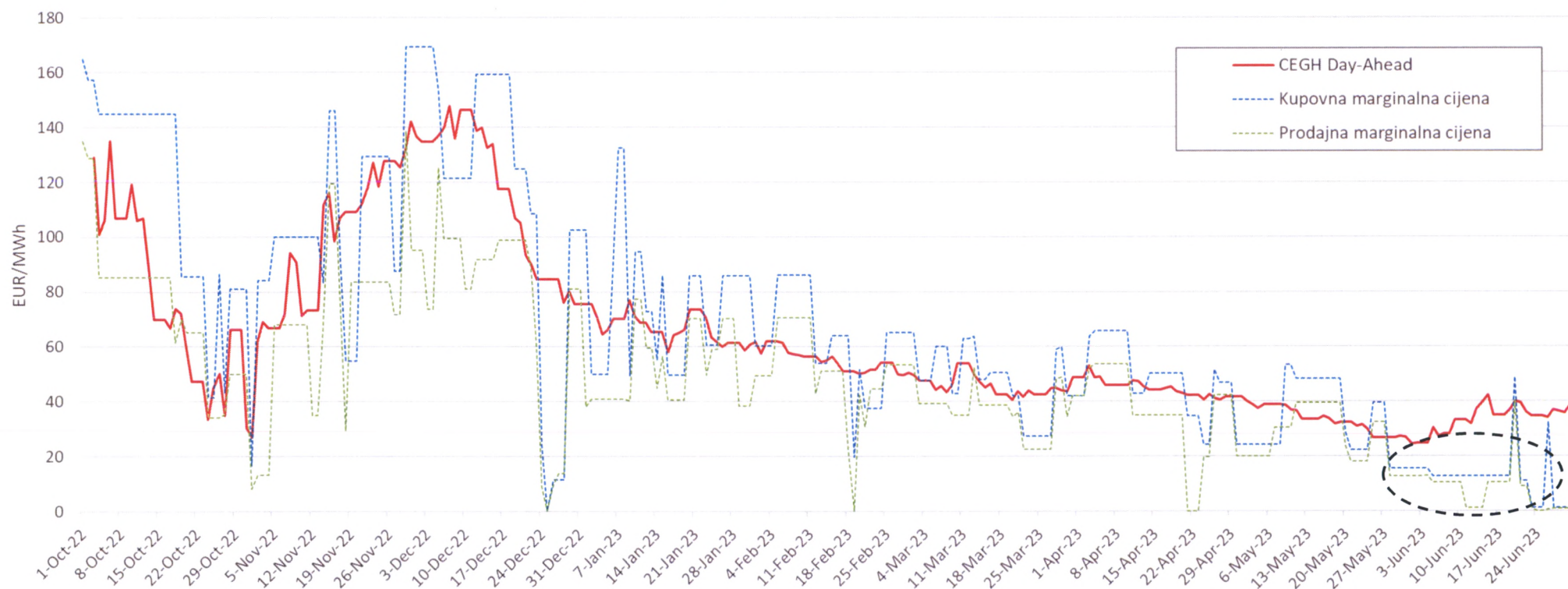
Prema podacima koje je HERA-i dostavio HROTE dana 7. srpnja 2023., u relevantnom razdoblju marginalna kupovna cijena je u 19 dana formirana temeljem radnji PLINACRA, 64 dana temeljem trgovanja VBS-a te je 196 dana bila bez promjene, odnosno primjenjivala se marginalna kupovna cijena od prethodnog dana. U relevantnom razdoblju marginalna kupovna cijena kretala se u rasponu od 0,44 EUR/MWh do 169,35 EUR/MWh.

U dijelu marginalne prodajne cijene, promjena cijene bila je pod utjecajem PLINACRA 41 dan, 59 dana temeljem trgovanja VBS-a te je 179 dana bila bez promjene, odnosno primjenjivala se marginalna prodajna cijena od prethodnog dana. U relevantnom razdoblju marginalna prodajna cijena kretala se u rasponu od 0,01 EUR/MWh do 138,56 EUR/MWh.

U pogledu kretanja marginalnih cijena u prethodnom razdoblju, ističemo da je tijekom 2022. godine zabilježen visok rast primjenjivih marginalnih cijena u odnosu na prethodne godine, osobito u ožujku 2022. godine s početkom rata u Ukrajini i koje je kulminiralo krajem kolovoza 2022. uslijed neizvjesnosti u pogledu dostatnih količina plina za nadolazeću ogrjevnu sezonu te obveze nabave plina kako bi se podzemna skladišta na području Europske unije napunila do najmanje 80% njihova kapaciteta prije početka ogrjevne sezone 2022/2023. Tijekom 2022. godine u RH su zabilježeni sljedeći ekstremi primjenjivih cijena: najniža marginalna kupovna cijena 0,44 EUR/MWh, najviša marginalna kupovna cijena 335,79 EUR/MWh, najniža marginalna prodajna cijena 0,13 EUR/MWh te najviša marginalna prodajna cijena 331,87 EUR/MWh.

Iz priloženog grafa vidljivo je da su utvrđene marginalne cijene, počevši od druge polovice prosinca 2022., imale silazni trend prateći kretanja cijena plina na europskim plinskim tržištima, s povremenim značajnijim oscilacijama. Primjerice, marginalna prodajna cijena u iznosu 0,11 EUR/MWh utvrđena je u danima 19.2.2022. i 21.4.2023., u iznosu 0,10 EUR/MWh dana 22.4.2023. i u iznosu 0,01 EUR/MWh dana 23.4.2023.

Marginalne cijene i CEGH Day-Ahead

Izvor: ICIS Dashboard Price History i www.hrote.hr, obrada HERA

Slika 5. Pregled kretanja marginalnih cijena i cijena plina na europskom plinskom tržištu

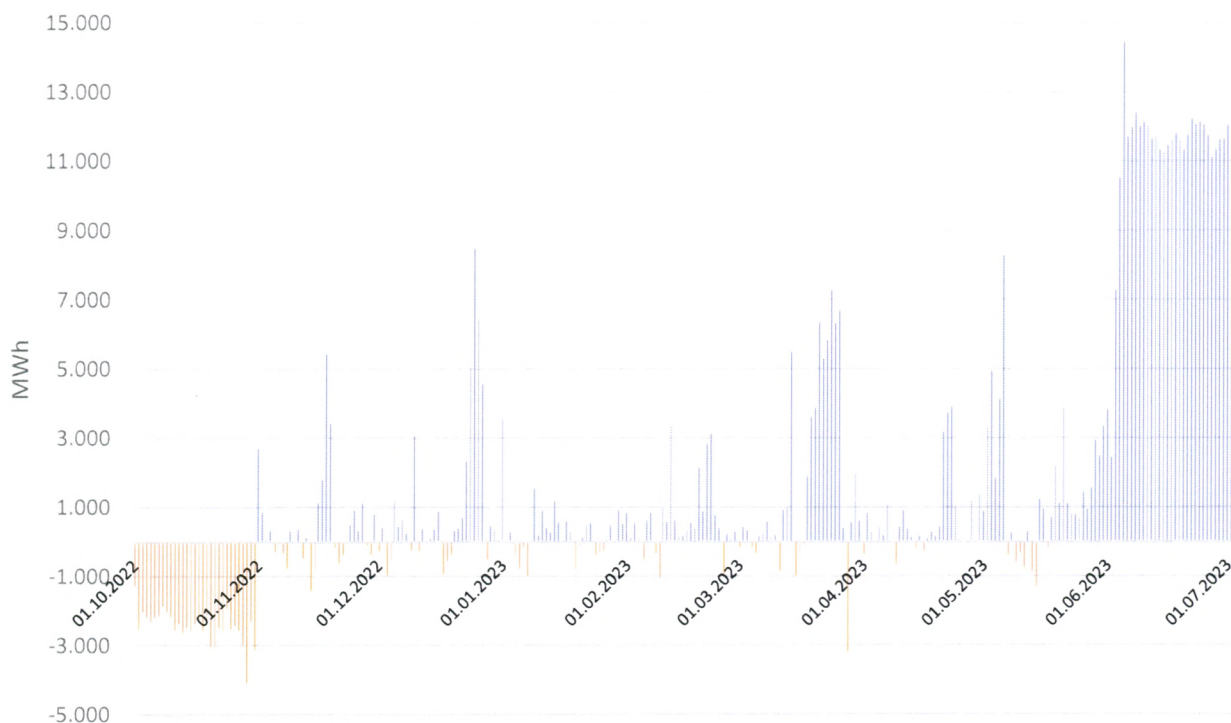
U lipnju 2023. vidljiva je pojava konvergencije prodajne i kupovne marginalne cijene tijekom više uzastopnih dana te su istovremeno navedene cijene značajnije niže od tržišne reference CEGH. Najniža cijena od 0,01 EUR/MWh ostvarena je u 4 transakcije za plinski dan 24.6.2023., i to u ukupnoj količini plina od 1.500 MWh, kada je PLINACRO prodavao plin VBS-ima za uravnoteženje sustava, budući da je u 13:15 PLINACRO procijenio neravnotežu sustava u iznosu od 10.891 MWh. U navedenim transakcijama kupci su bili četiri VBS-a.

Tijekom lipnja 2023. zabilježen je najveći broj transakcija u kojima je trgovana cijena na trgovinskoj platformi iznosila manje od 10 EUR/MWh, pri čemu je u 38 transakcija cijena iznosila manje od 10 EUR/MWh, dok se u 41 transakciji kretala između 11 EUR/MWh do 44,50 EUR/MWh.

Za bilančnu skupinu HEP evidentirana su sljedeća dnevna odstupanja u promatranom razdoblju primjene Uredbe:

- u listopadu 2022. je bilančna skupina HEP za sve plinske dane bilježila negativno odstupanje čime je mjesečni manjak plina u sustavu iznosio -76.246.442 kWh, i koji je obračunat po ponderiranoj prosječnoj marginalnoj cijeni od 0,85 kn/kWh, odnosno po 113,53 EUR/MWh. Usporedbe radi, u istom mjesecu prosječna DA cijena na VTP burzi u Republici Austriji (*CEGH Day-Ahead Market*) kretala se u rasponu od 30,50 EUR/MWh (31.10.2022.) do 135 EUR/MWh (6.10.2022.).
- U razdoblju od 1. studenog 2022. do 3. lipnja 2023., bilančna skupina HEP je mjesečno bilježila i pozitivna i negativna odstupanja, s konačno obračunatim neto pozitivnim odstupanjima. Pozitivna odstupanja su izraženija u odnosu na negativna, iz čega se zaključuje da je bilančna skupina HEP raspolagala s viškovima plina koji su bili ostavljeni u transportnom sustavu. Za navedena odstupanja HROTE je obračunavao HEP-u naknadu po utvrđenim marginalnim prodajnim cijenama, koje su bile više od primjenjivih u lipnju, te su prosječno bile niže u odnosu na DA cijene na VTP burzi u Republici Austriji.

* Izvor – očitovanje HROTE-a HERA-i od 7. srpnja 2023.

Slika 6. Dnevno odstupanje bilančne skupine HEP u razdoblju 1.10.2022. – 6.7.2023.

- Od 3. lipnja 2023. bilančna skupina HEP bilježi značajna pozitivna odstupanja i to u svim plinskim danima. Prema preliminarnim podacima koje je HROTE dostavio HERA-i, u lipnju 2023. je ostvareno ukupno pozitivno odstupanje od 332.240.146 kWh a prosječno dnevno odstupanje iznosi 11.074.672 kWh/dan. Istovremeno, HEP je prosječno dnevno preuzimao 14.659.986 kWh/dan plina od INE, što ukupno u lipnju 2023. iznosi 439.799.572 kWh.

Udio odstupanja u lipnju 2023. za bilančnu skupinu HEP iznosio je 23,2% od ukupno preuzetih količina plina te bilančne skupine u transportni sustav. Obzirom da se ulazi plina odnose na sve količine plina, za koje je bilančna skupina HEP nominirala kapacitete transportnog sustava za sve svoje neposredne članove (njih 14), te da je u lipnju 2023., osim od INE, plin preuziman s terminala za ukapljeni prirodni plin (UPP) te iz podzemnog skladišta plina Okoli, te nije moguće neupitno utvrditi iz kojeg ulaza plin uzrokuje pozitivna odstupanja. O istome je HERA

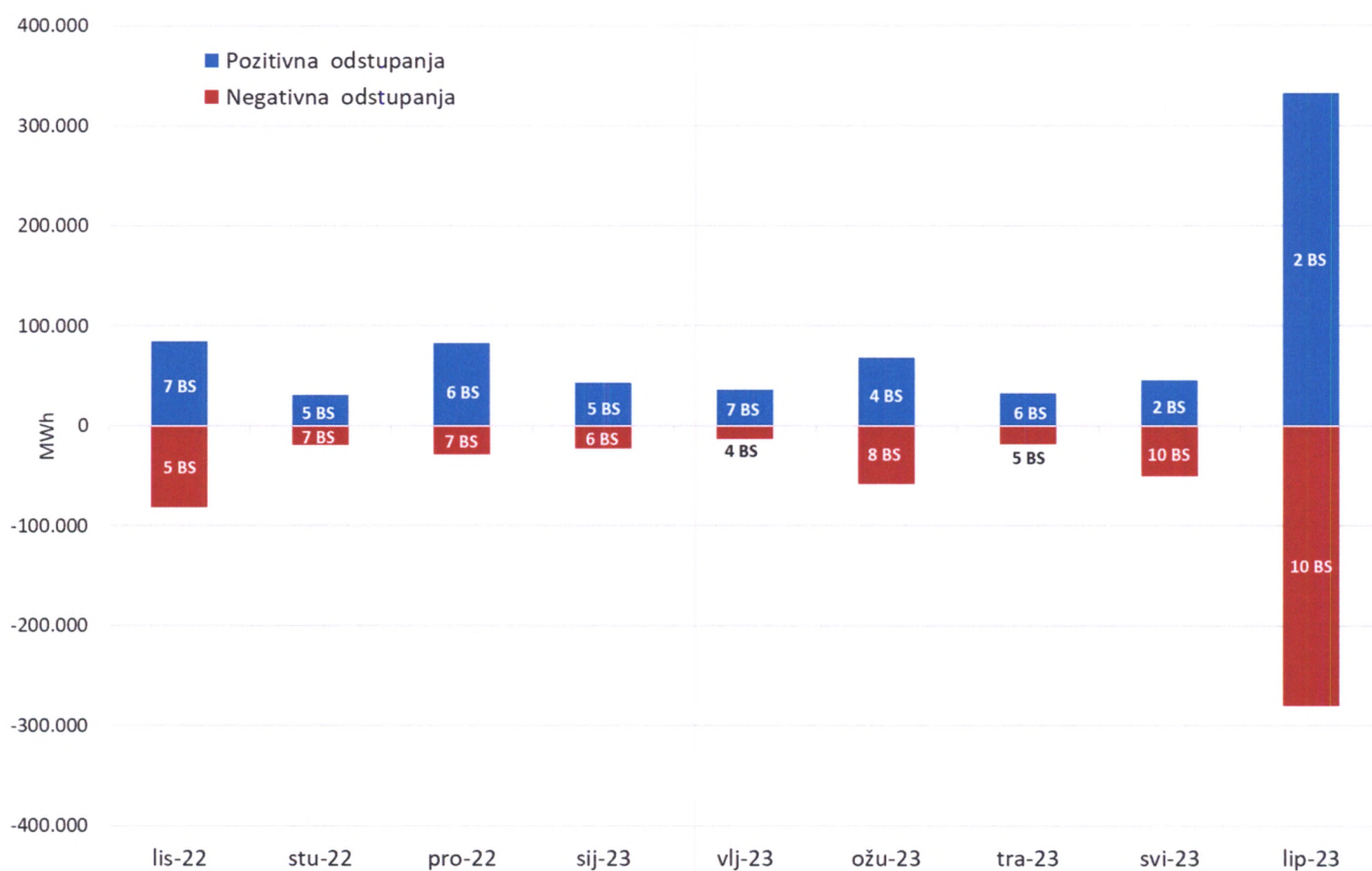

dopisom od 4. srpnja 2023. zatražila očitovanje HEP, koje u trenutku dostave ovog izvješća još nije zaprimljeno.

Obzirom da je društvo HEP u dostavi izvještaja o isporučenim količinama plina kupcima prema Uredbi u razdoblju od listopada 2022. do travnja 2023. iskazivalo prosječna mjesečna dnevna odstupanja bilančne skupine HEP u dijelu kupaca prema Uredbi u odnosu na preuzete količine plina od INA-e u rasponu između 1,6% do 9,6% (prosječno u cijelom razdoblju 3,9%), tek se odstupanja iz lipnja 2023. mogu ocijeniti kao poremećaj na tržištu radi kontinuiranih viškova plina u sustavu. To se je posljedično odrazilo i na veću potrebu operatora transportnog sustava da uravnoteži transportni sustav aktiviranjem proizvoda na trgovinskoj platformi, te i na kretanje marginalnih prodajnih cijena, a koje su zabilježene u iznosima i manjim od 1 EUR/MWh.

Konačni obračun bilančnih skupina temeljem rokova propisanih Pravilima o organizaciji tržišta plina izrađuju se do 20. u mjesecu za protekli mjesec, a dostavljaju HERA-i do 25. dana u mjesecu. HERA trenutno raspolaže informativnim podacima za lipanj 2023. koje je zaprimila od HROTE dana 7. srpnja 2023. temeljem traženja HERA-e od 4. srpnja 2023.

Iz do sada dostavljenih preliminarnih podataka, proizlazi da je 10 bilančnih skupina u lipnju 2023. ostvarilo negativno dnevno odstupanje, a dvije bilančne skupine pozitivno odstupanje. U tablici dan je prikaz odstupanja i broja bilančnih skupina.

* podaci za lipanj su preliminarni, prema dnevnim izvještajima operatora transportnog sustava (prezeti iz platforme SUKAP)

Slika 7. Ukupna mjesečna pozitivna i negativna odstupanja svih BS u razdoblju listopad 2022. – lipanj 2023.

POSTUPANJA HERA-e

S obzirom da je operator tržišta plina HROTE dužan, u skladu s Pravilima o organizaciji tržišta plina („Narodne novine“, br. 50/18 i 154/22), obračun naknade za dnevno odstupanje svih bilančnih skupina (tržišnih sudionika) dostaviti HERA-i do 25. dana u mjesecu za prethodni mjesec, ukazujemo na sljedeće:

HERA je **12. lipnja 2023.**, putem elektroničke pošte, zaprimila od HROTE-a obračune bilančnih skupina za svibanj 2023. te je tom prilikom u popratnom dopisu kratkom informacijom obavijestio HERA-u o povećanom pozitivnom dnevnom odstupanju bilančne skupine HEP za mjesec svibanj 2023.

Zatim je **29. lipnja 2023.** elektroničkom poštom zaprimljen dopis od HROTE-a kojim obavještavaju Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja i HERA-u, a kojeg na znanje dostavljaju i Upravi HEP-a i HEP Trgovine o sljedećem:

„HEP d.d. svakodnevno tijekom lipnja 2023. bilježi pozitivno odstupanje, odnosno odlaže višak plina u transportni sustav, a koji je u odnosu na prethodne mjesece 2023. bitno povećan (286.518 MWh)“

„Tijekom lipnja 2023. zabilježene su iznimno niske marginalne prodajne cijene plina prema kojima HEP ostvaruje pravo na naknadu za pozitivno dnevno odstupanje (na dan 24.6.2023. marginalna prodajna cijena iznosila je 0,01 EUR/MWh)“

Dodatno su skrenuli pozornost na „činjenicu da bi, s obzirom na primjenu važećeg regulatornog okvira, kao i na razdoblje godine koje predstoji (smanjena potrošnja plina) detektirana neravnoteža i posljedično financijska izloženost HEP-a mogla poprimiti još značajnije razmjere.“

S obzirom na navode iz dopisa od 29. lipnja 2023., HERA je reagirala na način da je **4. srpnja 2023.** uputila dopis HROTE-u (na znanje Ministarstvu gospodarstva i održivog razvoja) u kojem je, među ostalim, zatražila:

- analitiku ostvarenih dnevnih odstupanja (pozitivnih i negativnih) za bilančnu skupinu HEP, za razdoblje od 1. listopada 2022. do dana koji prethodni danu dostave takvog pregleda HERA-i,
- usporedni prikaz bilančnih skupina koje su istoga dana ostvarile negativno dnevno odstupanje i to za dane u kojima HROTE ocjenjuje da je ostvareno značajno pozitivno odstupanje bilančne skupine HEP,
- analizu i obrazloženje kretanja marginalne kupovne i prodajne cijene u razdoblju od 1. listopada 2022. do dana koji prethodi danu dostave takvog pregleda HERA-i, s posebnim naglaskom na značajna odstupanja cijena i s obrazloženjem na koji je način utvrđena marginalna cijena te s pregledom bilančnih skupina čiji su nalozi na Trgovinskoj platformi utjecali na formiranje marginalnih cijena koje su značajno odstupale od ostvarene marginalne cijene u prethodnom danu,
- analizu zatraženih podataka i ocjenu predmetnih postupanja bilančnih skupina na organiziranom tržištu plina od dana primjene Uredbi, a uzevši u obzir i odredbe Uredbe (EU) br. 1227/2011 Europskog parlamenta i Vijeća od 25. listopada 2011. o cjelovitosti i transparentnosti veleprodajnog tržišta energije.

Isti dan upućen je i dopis HEP-u (također i na znanje Ministarstvu gospodarstva i održivog razvoja), kojim je, među ostalim, zatraženo:

- dostava izvještaja u skladu s Odlukom o cijeni i raspodjeli kapaciteta prirodnog plina i Uputom o cijeni i raspodjeli kapaciteta prirodnog plina, a koji uključuje i mjesečno i ukupno isporučene količine plina te ukupno preostale količine plina od proizvođača prirodnog plina INA,
- obrazloženje razlike između iskazane količine plina pod kategorijom „Ukupno preostalo“ u iznosu od 842.963.309 kWh i količine plina pod kategorijom „Višak plina preuzet prema

Uredbi pohranjen na tuđem skladištu“ u iznosu od 607.500.000 kWh, a koja za razdoblje listopad 2022. - travanj 2023. iznosi 235.463.309 kWh, odnosno način raspolaganja navedenom razlikom,

- *analitika podataka iskazanih pod kategorijom „Dnevno odstupanje“ („Dnevno odstupanje bilančne skupine Hrvatska elektroprivreda d.d.“ te „Dnevno odstupanje kupaca prema Uredbi“) zasebno za svaki mjesec dostavljenih izvještaja i izvještaja koji su zatraženi predmetnim dopisom (za razdoblje od listopada 2022. do svibnja 2023.), na način daje razvidno kako je dobiveno dnevno odstupanje za navedene dvije kategorije po mjesecima, a u skladu s objašnjenjem iz kartice „Izvještaji,*
- *dostava obrazloženog očitovanja o navodima iz dopisa HROTE-a od 29. lipnja 2023. te o poduzetim mjerama s ciljem smanjenja navedene neravnoteže i mogućeg negativnog financijskog učinka na HEP.*

HERA je **7. srpnja 2023.** zaprimila očitovanje od HROTE-a (također dostavljeno na znanje Ministarstvu gospodarstva i održivog razvoja), u kojem, među ostalim, navode:

- *U razdoblju od 1. studenoga 2022. do 1. lipnja 2023. godine zapažena su povremena pozitivna i negativna odstupanja. Pozitivna odstupanja su bila izraženija u odnosu na negativna, što navodi na zaključak da je HEP d.d. tijekom tog razdoblja povremeno raspolagao s viškom plina koji je odložen u transportni sustav, te mu je obračunata naknada po marginalnim prodajnim cijenama koje su uglavnom bile više od onih u mjesecu lipanj 2023. godine.*
- *Od 1. lipnja 2022. HEP d.d. kontinuirano bilježi značajna pozitivna odstupanja. Dok je u prethodnom razdoblju, od 1. studenoga 2022. do 1. lipnja 2023. godine prosječno pozitivno odstupanje iznosilo oko 30.000.000 kWh mjesečno (zaokružen iznos), u lipnju 2023. godine je iznosilo 332.240.146 kWh što je više od deset puta veći iznos od mjesečnog prosjeka iz prethodnog razdoblja. Bilježenje značajnih pozitivnih odstupanja nastavlja se i u razdoblju 1.-5. srpnja 2023. godine.*

HROTE u očitovanju naveo da se *marginalna kupovna cijena i marginalna prodajna cijena temeljena na cijenama trgovanja između voditelja bilančnih skupina i cijenama po kojima operator transportnog sustava (PLINACRO d.o.o.) uravnotežuje transportni sustav.* Istaknuto je i kako se *sklopljena trgovanja između voditelja bilančnih skupina na trgovinskoj platformi uređuju se prema njihovim međusobnim sklopljenim bilateralnim ugovorima, a koja moraju biti u skladu s Pravilima o organizaciji tržišta plina, odnosno s Uredbom (EU) br. 1227/2011 Europskog parlamenta i Vijeća od 25. listopada 2011. o cjelovitosti i transparentnosti veleprodajnog tržišta energije.*

U dopisu HROTE-a nije dostavljena ocjena predmetnog postupanja bilančnih skupina, zatražena je nadopuna i nakon primitka iste, HERA će nastaviti daljnje aktivnosti.

Nastavno na sve prethodno navedeno, postupanje HERA-e u narednom razdoblju bit će usmjereno na detaljnu analizu predmetnih transakcija na trgovinskoj platformi i razmatranje potrebe za poduzimanjem daljnjih mjera iz svoje nadležnosti, kao i na unaprjeđenje modela tržišta plina u dijelu uravnoteženja plinskog sustava.

Zamjenik predsjednika Upravnog vijeća

mr. sc. Željko Vrban